

Hieronder kunt u de verkondiging lezen over 2 Samuel 11 en Matteüs 1: 1-17 die gehouden is in de dienst op 27 november.

Wilt u reageren, dan kan dat naar m.pronk@gorechtkerk.nl

Verkondiging 27 november 2022 – 2 Samuël 11 en Matteüs 1: 1-17

Van zijn voetstuk vallen

Waarschijnlijk heeft u het ook gehoord of gelezen dat opnieuw iemand van zijn voetstuk gevallen is. Ditmaal is het Matthijs van Nieuwkerk. Hij was die charmante, geïnteresseerde, altijd goed geïnformeerde presentator van De Wereld Draait Door. Vijftien jaarlang had hij dat goed en veel bekeken Tv-programma, door velen geprezen. Nu blijkt Van Nieuwkerk toch nog een andere kant te hebben, van woedeaanvallen en het publiek vernederen van medewerkers.

Wat mij dan altijd weer treurig maakt, is dat men met zulk gedrag heel lang heeft weg kunnen komen. Het blijkt dan toch getolereerd te worden door bazen of leidinggevende of ze doen er zelf aan mee. Als gewone medewerker ben je niet veilig: je bent overgeleverd aan de grillen van een presentator. Jouw welzijn moet wijken voor het belang van het programma,

Een van de mooie kanten van onze tijd vind ik dat wij daar gevoelig voor zijn geworden, dat wij oog hebben voor welke vorm van grensoverschrijdend gedrag dan ook. Dat het niet wordt vergoelijkt van 'ach, zo gaat het nou eenmaal. Dat zijn de wetten van de topsport.' Je hebt je maar te schikken. Nee, er is het streven om voor ieder een veilige omgeving te scheppen. Maar zolang er machtsverschillen zijn, zal dat altijd een uitdaging blijven.

Waarom Batseba?

Van een voetstuk afvallen, het gebeurt ook in de eerste lezing van vandaag, dat verhaal over David en Batseba. Koning David krijgt door zijn gedrag een donkere rand. Er komt een schaduwzijde van hem aan het licht. Met Batseba gebeurt in onze tweede lezing iets heel anders, bijzonders. Zij wordt als een van de weinige vrouwen genoemd wordt in het geslachtsregister van Jezus. Daarmee wordt zij op een voetstuk geplaatst.

Batseba, zij is niet de enige vrouw die genoemd wordt in die lijst: ze deelt die eer met Tamar, Ruth, Rachab en ook Maria. Hun aanwezigheid breekt in op die lange reeks namen van vaders: 'Abraham verwekte Isaak, Isaak verwekte Jakob, Jakob verwekte Juda.' En ga zo maar door. Waarom worden die vrouwen genoemd?

Uitleggers hebben daar verschillende verklaringen voor bedacht. Aan een daarvan viel mij iets op. Dat Tamar, Rachab, Ruth en Batseba genoemd worden, zou er mee te maken hebben dat al deze vrouwen de fout zijn ingegaan, een zonde hebben begaan. Matteüs zou met het noemen van die vrouwen Gods genade, vergeving willen benadrukken. Van deze verklaring dacht ik: is dit niet een vorm van het slachtoffer de schuld geven? Gaat Batseba wel de fout in? Wordt het gebeuren dan niet de verkeerde aangerekend?

De fout van David

Het verhaal van Batseba en David is geen romance, zo'n filmscenario van twee mensen die op het eerste gezicht verliefd worden en zich door niets laten weerhouden. Nee, het is heel plat en grof. Koning David is verveeld en loopt rond over het dak van zijn paleis. Dan valt zijn oog op een vrouw die zich aan het wassen is. Een mooie vrouw. Als man met macht weet David wat hij wil, die vrouw. Zo gebeurt het: 'David liet haar bij zich komen en sliep met haar.' Als wij de verzachtende woorden wegpoetsen en er met onze normen naar kijken, kun je het ook zo zeggen: 'David liet de vrouw halen en verkrachtte haar.' Dat is het.

Batseba is niet een vrouw die maar de schande op zich neemt, zwijgt niet over wat haar gebeurd is. Zij laat David weten wat zijn misstap teweeg heeft gebracht: ze is zwanger. Dat uitspreken is een dappere stap, ze confronteert de koning. Helaas wordt opkomen voor jezelf vaak niet beloond, maar kan het zelfs tegen je keren. In dit geval gebeurt dat. David ziet wel een oplossing voor het probleem. Uria, Bathseba's echtgenoot, moet het idee krijgen dat Batseba zijn kind draagt. Een koekoekskind moet het worden. Uria werkt daar niet in mee. Hoe de koning ook bij hem aandringt om naar huis te gaan, weigert Uria: zijn kameraden zijn op het slagveld, dan kan hij niet thuis zijn.

De goedheid van Uria werkt niet als een spiegel, waarin David zijn eigen falen ziet. De koning kiest ervoor, volhardt om door te gaan op de door hem ingeslagen weg. Een pad dat leidt tot de dood van Uria. Geweld en onrecht lijkt het te winnen van trouw en waardigheid.

De laatste woorden van het verhaal zijn echter hoopvol: 'In de ogen van de HEER was het wel degelijk slecht wat David had gedaan.' Daarin komt naar voren dat God het onrecht niet goedkeurt, maar opkomt voor het recht, voor het slachtoffer. Het wordt niet getolereerd.

Opnieuw: waarom Batseba?

Als het niet door haar zonde, haar falen van Batseba is dat zij genoemd wordt in het geslachtsregister van Jezus: waarom dan wel? Een andere verklaring is dat de zwangerschappen van Tamar, Ruth, Rachab en Batseba, allemaal met schaamte en schade bedekt waren, dat er iets rafeligs aan zat. Met het noemen van hun namen zou zo de weg voor Maria geplaveid worden; ook haar zwangerschap was ongewoon, buiten haar huwelijk, niet van haar toekomstige echtgenoot. Wat zullen de mensen ervan gedacht hebben? Wat zouden ze tegen elkaar erover gezegd hebben. Toch blijkt dan de weg van God te zijn, wordt dat buitengewone door God gebruikt. Is Hij niet afhankelijk van de gebaande wegen.

Zelf denk ik niet dat deze verklaring helemaal past. Ruth hoort in mijn ogen niet in dat rijtje: met haar zwangerschap was weinig mis. Er is iets anders, iets opmerkelijks aan het noemen van Batseba. Heel de tijd heb ik haar naam gebruikt, maar die naam wordt helemaal niet genoemd in het geslachtsregister: zij wordt aangeduid als de vrouw van Uria. Dat vestigt de aandacht op hem. Wat wij van hem weten, is dat hij een buitenlander was, een Hethiet. Waarschijnlijk was Batseba dat ook: ze maakte geen deel uit van het volk van Israël. Waarschijnlijk gebruikt Matteüs dat gegeven in zijn geslachtsregister. Ook Tamar, Rachab en Ruth hebben eenzelfde achtergrond: niet behorend tot het Joodse volk

Met die vrouwen wil Matteüs aangegeven dat het heil dat Jezus brengt, vanaf het begin verder reikt dan het volk van Israël, breder is. Dat daar ook niet-Joden in opgenomen zijn, zij ook daarvan deel uit maken. Zo zit er voor Matteüs iets grensoverschrijdends in de komst

van Christus en dat niet in negatieve zin, dat gewenste grenzen niet geaccepteerd worden, maar dat het evangelie niet ophoudt aan de grens van een volk, land, maar doorgaat. Grenzeloos.

Het is om die reden dat Batseba, de vrouw van Uria op een voetstuk geplaatst wordt. Niet iemand van het eigen volk, maar een persoon van buiten wordt door God op wonderlijke wijze gebruikt om een plaats te hebben in het geslachtsregister van Jezus. Zoveel generaties later komt uit die bloedlijn de Christus voort.

Wat plaatsen wij op een voetstuk?

Op een voetstuk geplaatst worden, van een voetstuk vallen... Je gaat er toch over nadenken: hoe komt het nou dat een mens zo de mist ingaat, zich misdraagt? Het zal deels in de mens zitten, een donker kant die er aan ons kleeft. Daar kunnen ook de omstandigheden aan bijdragen, dat wij als samenleving, met elkaar, de neiging hebben de verkeerde waarden, personen op een voetstuk te plaatsen, zoals het streven naar perfectie. Bij 'De Wereld draait door' moest er elke dag weer een volmaakt programma staan. Er mocht niets verkeerd gaan. O wee, als er iets misging...

Bij dat streven moet het wel verkeerd gaan. Wij weten allemaal dat een mens – het is gegeven met wie wij zijn -niet perfect is, fouten maakt, dingen vergeet, soms een kluns is, stress ervaart en ga zo maar door. Als wij dat niet onder ogen zien, zal het streven naar het ideaal altijd agressie, geweld met zich meebrengen. Een mens, de medewerker, soms jezelf moet buigen voor het ideaal.

In mijn jonge jaren werd in de kerk vaak gewaarschuwd tegen 'koning voetbal'. Dat er veel te veel waarde gehecht wordt aan dat spelletje. Ik moest er altijd wat om grinniken. Met zijn WK in Qatar, met zijn vele gestorven arbeiders, en eerder met een Olympische Spelen in China, dat Oeigoeren onderdrukt, denk ik toch gaan denken: misschien hechten wij toch te veel waarde aan topsport. Dat wordt bevestigd door de vele misstanden in de verschillende disciplines.

De waarden van de Adventstijd

In deze adventstijd richten wij standbeelden op voor andere mensen, plaatsen wij andere waarden op een voetstuk. Niet een standbeeld voor de machtige man, de heerser, de winnaar, maar voor het slachtoffer, voor de kwetsbare. Voor Batseba, de vrouw van Uria. Voor haar die van buiten kwam, geen deel uitmaakte van het volk Israël.

Die standbeelden en die andere waarden bepalen ons bij ons leven, bij hoe wij dat vormgeven. De Adventstijd is een tijd van bezinning. Het is niet voor niets dat het kleed dat hier hangt, het antependium, Paars kleurt. Het is de kleur van inkeer, boete. Advent herinnert ons aan de vraag: hoe leven wij? Het verhaal van David en Batseba is dan een voorbeeld van hoe het niet moet. Dan niet alleen in het grensoverschrijdende gedrag van David, maar in dat hij doorgaat, volhardt op de ingeslagen weg. Waar Jezus juist tot opriep, telkens weer, was tot terugkeren. Terugkomen op je schreden. Je opnieuw oriënteren op de waarde van het koninkrijk.

Het is dus: als je merkt dat het niet zo lekker loopt in je relatie met een ander - partner, familielid of wie dan ook - en je weet: het was niet zo handig dat ik dat zelf deed of zei, je daarop terugkeert. Sorry zeggen is niet leuk, maar kan wel goed en nuttig zijn.

Het standbeeld van Batseba bepaalt ons niet bij onszelf, bij hoe wij leven, maar ook bij God. Dat zijn betrokkenheid groter is dan een volk. Het wonder is dat in Jezus het ieder mens geldt. God onze God wordt, die van u, jou en mij. Dat de Eeuwige raakt aan ons bestaan.

Die betrokkenheid is er niet een, zoals je burens van elkaar kunt zien, of naast elkaar in de kerk zit. Je ziet elkaar, groet elkaar en dan de weg uiteen. Als God aan ons leven raakt, is dat met liefde, met trouw en vergeving. Die liefde verandert ons leven, dringt door in ons bestaan. Het geeft ons de wetenschap dat wij aanvaard worden door God als die mens die niet perfect is, die het weleens verkeerd doet. Die probeert het goede te doen, maar even vaak weer struikelt. Advents bepaalt ons bij de komst van Christus in onze wereld. Christus die ons Gods liefde liet zien.

Tot slot

Op een voetstuk plaats, het is altijd gevaarlijk om dat met iemand of iets te doen. Voor je het weet, valt hij of zij eraf. Ik geloof niet dat zal gebeuren met de waarden van Gods koninkrijk: van bezinning, inkeer en van leven van Gods liefde. Met deze waarden kan de wereld alleen maar mooier worden.

Amen